

L'ESQUELLA
DE LA TORRATXA
Periodic humoristic

Núm. 2022 : Any XXXIX

10 cèntims — Atrassats: 20

BARCELONA 28 DE SETEMBRE DE 1917

LA CRISI DEL COTÓ

—Com ho faré, pobre de mí, per a posar-me'n a les orelles?... tant que'n necessito!...

DÈU JORNS AL FRONT ITALIÀ⁽¹⁾

Adeussiaus! Mocadors! Bons viatges! I el tren comença a caminar cap a França.

Convidats galantment per l'Estat Major italià a visitar el front d'Itàlia, sortim l'Unamuno, En Castro, l'Azaña, havent de trobar altres companys a Milà, que tenen de fer l'excursió amb nosaltres.

Anem a veure, per una finestra, lo tan desconegut pel que escriu: una frontera de la gran guerra, un món completament nou per a mi, l'espectacle més inesperat pel que, com jo, es pot dir que no ha sentit mai xiular cap bala.

Recordo, tan sols, que quan era noi, el meu avi, que havia fet de voluntari lliberal tota la guerra dels set anys, i havia servat un cert amor o afició a les armes, aixís que hi havia una bullanga, de les que tan sovint en gaudia la nostra ciutat de Barcelona en aquells bons temps de la Gloriosa, me feia pujar amb ell al terrat, per a sentir els trets d'una casa a l'altra, i em deia:

—Vull que t'avesis a sentir xiular les bales, perquè després, quan sies gran, no et vinguin de nou. Els nois es tenen d'avesar a tot.

L'avi tenia raó; però he de començar per dir que han passat prop de cinquanta anys, i com que no n'he sentit mai més, com que per etzar ni una sola volta m'he trobat a a Barcelona quan hi ha hagut alguna «semana», les meves orelles són tan verges de sentir trets que, amb perdó de l'avi, no he pogut perseverar en aquella mena d'ensenyança.

Recordo això, perquè lo que conti d'aquests deu jorns que havem de passar al front italià, el llegidor no n'espera ni tan sols un mot de tecnicisme, ni de tàctica, ni de estratègica. Que compti que aquestes impressions seràn les de l'home menys soldat que pugui presenciar un bocí de guerra, d'un espectador de galeria, del que veu passar algún episodi de la tragedia més terrible que ha tingut lloc en l'història.

En canvi, abans de començar, em faig el deure d'ésser sincer, de sols parlar de lo que hagi vist, de no inventar res, ni fantasiar. Si l'etzar em porta a veure fets que puguin emocionar-me, els explicaré an el llegidor amb la millor senzillesa que jo sàpiga i amb la major claretat que jo pugui. Si no veig res, no explicaré res, i si lo que explico interessa al llegidor com una pel·lícula, em donaré per contentíssim.

*
**

A mig dia arribem a la frontera. Saques, botes, caixes, munts i munts de coses, omplen l'andén. Els passatgers baixen, i d'un a un ensenyen papers, que sellen, que miren, que esbrinen, que consulten. Mai la frontera ha estat més frontera, però un cop passats aquests registres d'indagació policíaca, el tren arrenca i som a França.

Som a la França de les vinyes, de les rutes arbrades, dels murs de xiprers, del Canigó, de les muntanyes regalades, d'aquest bocí de casa nostra, que per mires de casaments i capítols, es va partir entre els nostres oncles

llunyans, però que segueix essent de la família. El mistral de sempre ens surt a rebre, i el rebem amb simpatia, perquè dúu alè d'aquella França que tantes il·lusions ens va fer niar quan erem joves, tants entusiasmes quan erem homes i tantes admiracions quan ja comencem a decantar-nos cap al camí de la vellesa.

Ens aturem a Narbona, i per a matar les dues hores de temps de canvi de tren, ens en anem a seure en un cafè.

En aquest cafè, allí a la *terrasse*, és aquella hora del Pernod, d'aquell Pernod del «Midi», que no deu ésser tan verd com el del nord, i ja sabeu l'alegría i el xibarrí i la gatzara que hi havia an aquests pobles, an aquesta hora solemniat. Semblava que el sol de Provença hagués encès el cervell dels homes i desvaporés amb crits i cançons, amb gatzara i rialles grasses, que saltaven per les taules; que el mistral encengués els mots que corrien enllà, rodolant com les fulles per la carretera; que ningú tingués cap secret. Ara el cafè, com tots els demés, és quasi buid; l'alegría n'és fóra. En un recó, aprop del taulell, on hi ha l'amo mig aclapat, pot-ser pels anys, pot-ser per lo que pensa, hi veig una dona amb un noi, que escriu, que escriu... que no's cansa d'escriure... Pel camí, mig desert, passa un carro guiat per una dona fornida; passa un soldat amb un braç postiç; quinze o vint nois surten d'estudi i van arrengrerats sense el mestre; un vell s'adorm amb els ulls mig oberts; passen tres dones endolades, després una altra, després dugues més, i aquella dona de la taula no para d'escriure ni un moment: amb els ulls clavats al paper el rasca amb una mà tremolosa!...

Tornem al tren, que ja és plè de soldats. Soldats que no són com els nostres. Soldats notaris, soldats pagesos, escriptors, senyors, tots els oficis, portant el mateix uniforme que els unifica, sense igualar-los! Soldats del «Midi» que van callats! Tot Narbona deu ésser an aquest tren! Tot França deu ésser an aquests trens que van i venen del front, i aquest tren i un altre i un altre, que van passant davant nostre, arrenquen silenciosament, i nosaltres també pugem an el nostre.

*
**

Ens aturem moltes voltes an aquests andéns, frets i desolats. Dues hores a Certe, tres a Tarascó; altres parades que un no recorda. An els tals andéns, el mistral s'hi escorre com dintre d'un túnel. Entrem al «Buffet» o a la cantina. Soldats que, l'un darrera l'altre, esperen torn per a pendre cafè. El mistral fa dringar les copes i dringar les culleretes. Ens enquibim al saló d'espera, i fins allí, que és un munt d'homes, adormits pels bancs i pels recons, damunt dels sacs i de les motxiles, que omplenen tot el local, se n'hi entra el mistral furiós per les esquerdes, per sota les portes i per les esquerdes de les fustes.

En aquests llocs, que ens aturem, lo que més ens impressiona, en aquelles hores de nit, són les dones. Les noies, les mares, aguantant el xiular d'aquell vent. A cada andén se'n veuen que esperen, i sembla que estiguin

(1) Aquesta "Crònica de guerra" continuarà en números successius de L'ESQUELLA DE LA TORRATXA.

esperant des del començament de la guerra. Abridges amb mocadors, les veieu dretes mirant a la via, amb el mirar cap aquell fons, d'on ha d'arribar lo que esperen. No han dormit, tenen fret, tenen angoixa; però més que res tenen ulls per a anar veient el tren que s'apropa... i seguint de porta en porta, com pobres de maternitat, cerquen entre els que van baixant. N'hi han d'assegudes en els bancs, que sembla que s'hagin petrificat. N'hi han de arropides en els recons, com un trist farcell de roba fosca. N'hi han que ja duen dol d'esperar; n'hi han que caminen amunt i avall passejant la seva impaciència, però aixís que trontolla la via, s'hi apropen tant, mirant sempre enllà, que els empleats tenen d'apartar-les. Exèrcit del dolor, que espera sense un plany, ni un mot, ni una llàgrima!

*
**

Arribem a Marsella a les nou. El sol de Marsella fa els honors an el seu renom mundial, a la fama de Porta d'Orient, que li donà Puvis de Chavannes, i a la vida i esplet de vibració amb que la pintà l'Alfons Daudet. La Cannebière, on donem un vol, a tall de cinta de cine, i on mengem aquella «boullabaise» que és essència mediterrània, té el tràngol que sempre ha tingut però colorit, actualment, per tota mena d'uniformes i tota una etnografia de diversitat de races. Anglesos amb la seva pipa, caminant amb la confiança de l'home que sab on posa els peus; argelins amb turbants rodons, i alts lo mateix que minarets; senegalesos broncejats, ròssos del nord, morenos del migjorn. Allí, amb mitja hora de passeig, s'aprèn més de geografia que estudiant-la quatre cursos. Allí, en un moment, es veu passar tot l'Orient i tot l'Occident, baixant i pujant de cent barcos, amb tota mena de veles i tota mena de banderes.

Tirem enllà i, anant cap a Niça, veiem la costa meravellosa dels *chateaux* i de les *Villas* de tota varietat, de senyors Esteves de tota mena de països. Allí és el Josepets mundial i el Caldetes dels grans senyors. Arbres, pinedes, jardins, estàtues, parterres, estanys i galeries, no paren mai d'anar passant, però lo que fa que impressioni és de veure'ls tots tancats, tots closos, tots aparedats, i si de tant en tant no's veies una creu roja a la porta i ferits darrera dels vidres i sota els arbres i an els caminals, que els reivindiquen i els enlairen, semblarien tancats per sempre.

En passem tota una vorera i ens apropem a Ventimiglia, però abans d'entrar-hi, a l'ésser a Menton, an aquell Menton tan rialler, platja d'estiu avui deserta, arriba un tren de convalescents vingut dels hospitals del front, un tren llarguíssim i silenciós, que els altres trens deixen passar amb acatament i respecte. Es para i van baixant malalts, i al passar davant de dos llums Auer, els sols encesos en l'andén en aquella hora de nit, i a l'enviar sa claror pàl·lida damunt d'aquells rostres ja prou pàl·lids, sembla un seguici de fantasmes d'una grogor esfereidora.

Però... ens aturem a una altra duana. Papers, documents, sellar, maletes... interrogatori... i entrem a la frontera d'Italia.

Abans d'entrar-hi, no ens podem passar d'enviar a França, un arreveure d'entusiasme i d'admiració. De des de Cerbère a Ventimiglia, havem atravesat un gran espai. Havem vist mares desolades, soldats esperant en els andéns, soldats dormint en les sales d'espera, trens abarroats fins als furgons, ambulancies de ferits, cotxades de

convalescents, i no havem sentit ni un sol plany, ni un Ni una exclamació, ni una mirada de despit, ni un puny clós, ni un mot que no sia correcte. Ens enduem l'impressió d'un poble que està segur del seu deure, i el compleix amb unció, amb fermesa i amb confiança. D'un poble «que s'ha fet càrrec». Que té l'heroisme més costós: el de callar i estar en el seu lloc. Que sab esperar el seu destí i té confiança amb la raó, i que lliga el seny amb el coratge. Lo que havem vist no és disciplina, és més: és unió sagrada! Una gran orquestra patriòtica, dirigida per un amor que el fa batre en un sol ritme. Un gran amor a la seva terra.

Si un poble aixís no guanyés la guerra, seria la més gran injustícia que s'hauria vist a l'Historia.

SANTIAGO RUSIÑOL

Un sablista dels de bon humor va a trobar un metge amic, i no atrevint-se a demanar-li quartos a boca de carro, li diu:

—Venia a fer-te una consulta.

—Què't passa?—li pregunta el metge.

—Que'm doloreix molt el ventrell.

El facultatiu, després d'inspeccionar-lo:

—Però... si no hi tens res el ventrell!

—Ja ho sé! Precisament per això!... Perquè no hi tinc res me doloreix!

EL DIA DE LA MERCÉ

—Vol fer el favor de dir-me on cau a cà la Merceneta?

—Es inútil; aquest any no està de festes.

L'arribada de la guerra

INALMENT s'ha trencat la neutralitat espanyola. Que no's llencin els carlins a la muntanya, ni publiquin els diaris alemanys titulars a doble plana, perquè ni anirà la nostra escuadra a auxiliar a l'anglesa, ni els nostres soldats als soldats anglo-francesos. Tot consisteix en que sentim ja la guerra en les nostres

carns, en que el nostre estómac ha deixat d'ésser neutral perquè no menja, i la nostra butxaca perquè és buida, i les nostres cuines sense carbó i els nostres carrers sense gas.

N'estem segurs que de la guerra lo que subsisteix son aquests records de fam i de necessitats no satisfetes. El supervivent de l'any 70 sentiria vius en la seva memoria aquells mesos del seti, no pas per les fusel·lades, ni el canoneig, sinó per aquelles hores de cua que era precis fer davant els goços morts. El parisenc recorda més que els prussians, les rates mortes i menjades, com els alemanys conserven ja més que les impressions de les victories les penalitats d'aquell hivern de l'any 70 que ha quedat en l'història alemanya com l'any de les vaques famèliques.

Temps a venir, nosaltres preguntarem: ¿us enrecordeu dels anys de la guerra? No de la franco-alemanya, ni de la austriaca-italiana, ni la dels ianquis amb els prussians, sinó la guerra senzillament, la dels altres i la nostra. De carbó no'n teníem, de gas no se'n feia prou, la carn mancava, el bacallà, la carn del poble, costava més car que els faisans, i les gallines eren les fauloses gallines dels ous d'or. Si En Colón hagués intentat fer ara el seu experiment, el seu ou famós no hauria esdevingut perquè l'hi haurien impedit que el trenqués.

Però és la llum la que ens dona la sensació més forta d'estar en guerra. Ja no's pot pujar al Tibidabo per a la contemplació de Barcelona tentacular i enllumenada. El Tibidabo també té la seva historia recreativa d'avant-guerre. Ni podem acompanyar als amics francesos pels carrers rutilants, enlluernant-los amb la prodigalitat de fanals i dient-los-hi pretenciosos:

—París ja no és la «ville lumière», sinó Barcelona.

Quan ens retirem, fadigats de la feina periodística nocturna, travessem

el passeig de Gracia amb els llums apagats i arribem al nostre barri, on el silenci se barreja amb la fosquetat, instintivament guaitem al cel pensant en els aeroplans. Així deuen ésser les nits inquietes i meditabundes de les terres en tragedia.

La guerra ens ha portat, dels quatre genets de l'Apocalipsi, ens en ha portat ja dos: la fam i la peste.

—Menjarem pa sol—se diu, resignadament.

—Va a seixanta—se respon.—Un pa és mig jornal.

—Beurem aigua—se torna a dir, encara més resignadament.

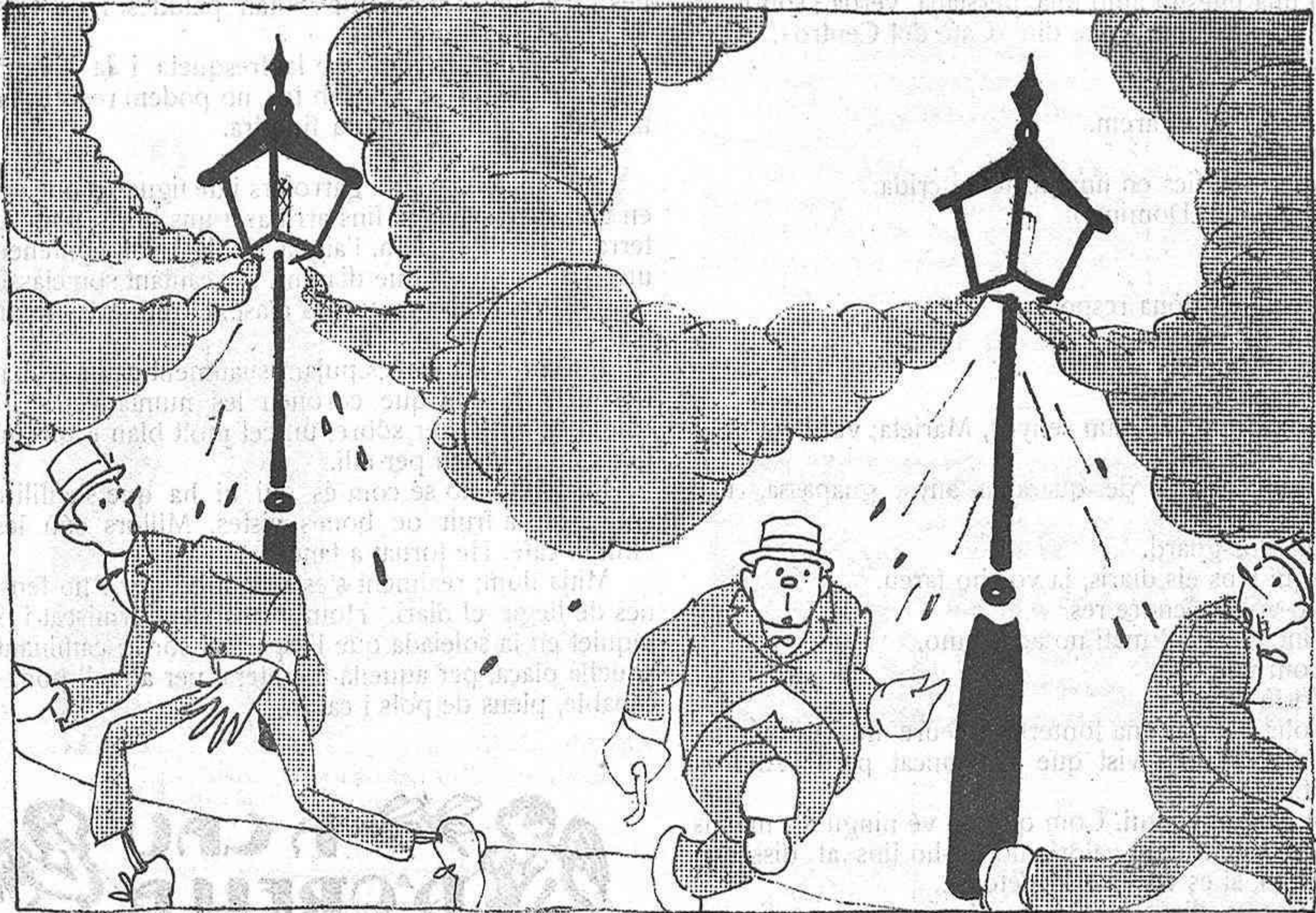
—Agafareu el tifus.

Es la guerra, és a dir, la miseria i la mort. No morirem d'obús, ni de gas asfixiant, però sí de gana o de mi-

—Què?... Com va això?...

—Sí, miri... prenent paciència!... Esperant que piquin...

Si això dura, per economia, haurem de gastar gasos asfixiants

crobi. I un dolor inenarrable, una engunia infinita, s'apodera de les ànimes. Fins ara, tenir de guanyar-se el pa amb la suor del front era la maledicció divina, imposant, marcant a l'home amb el treball, la desigualtat i la penúria, però una maledicció més tràgica ha caigut damunt nostre:

—No podreu guanyar el pa amb la suor del vostre front.

Decididament, ésser barceloní és un mal negoci, però per Barcelona, la gran aimada, seguirem menjant l'amarg pa de la neutralitat i bevent aigua contaminada.

PARADOX

Cafè rural

Un cop els peus en terra, de lo primer que t'adones és de que la palangana és molt petita, fa por ficar-hi les dues mans a l'hora i plonjar-hi la testa és impossible. Melancòlicament penses que t'hauràs de rentar, no ja a grapat, sinó de grapat en grapat. I hom que quan se lleva se sent foca, amb la tovallola en la mà dreta i amb l'esquerre sobre el cap, pensa:

—Mala negada faràs! I tanta aigua que hi ha al poble.

Però aleshores veus la llum. Que se t'endona de la palanganeta? A baix hi ha el safareig. Sempre ple d'aigua clara que no poden embrutar ni les dones fent bugada; aquell safareig on cau un doll com el braç, que sobreix sempre.

Avall!

Te mulles, te remulles, te rebejes, en aquell dipòsit de frescors i netedats; acabat de vestir, baixes altra volta, esmorzes i demanes el diari.

—El diari, diu?

—Sí.

—Per estona ne té. El carter arriba a quarts d'onze, però avans no puja aquí ja són les dotze; devegades, si no hi han cartes, espera a en havent dinat.

Són les nou. Agafes un llibre i el deixes desseguida; mires com els conills fan ganyotes; assisteixes a l'esmorzar d'un porc que menja carbaça; geus a l'ombra, t'alces, t'avorreixes.

—On és a cà'l carter?

—Allí a la plaça, ja ho veurà. Hi ha una cortina groga.

Agafes el berret i un troç de canya i baixes cap al poble.

Arribes, el correu és allí, fa només un moment, però és allí.

—El meu diari?

—Si és servit, tingui, el diari i una carta.

Fa un sol que estabella; tornar a casa ara per llegir? Hom pregunta, recordant els refugis ciutadans:

—Voleu dir-me on és el cafè?

—Prou, miri, jo hi vaig, però ara serà tancat. Es igual, ja obriràn; ara que hi siguin.

Atravessant la plaça, passem per davant d'una porta groga i una finestra amb una persiana verda, sobre les dues hi ha un lletrero que diu «Cafè del Centro».

—Veu? Es tancat.

—Sí.

—Però ara entrarem.

—Molt bé.

El carter se fica en una porteta i crida:

—Domingo! Domingo!

Res.

—Domingo!

Una veu de dona respón:

—Qui hi ha?

—Jo, l'Andreu.

—Deixeu-ho aquí.

—Baixa, que hi ha un senyor, Marieta; vol beure.

—Ja vinc.

Surt una dona de quaranta anys, guapassa, mal forjada.

—Déu-los-guard.

—Aquí tens els diaris, ja vos ho fareu.

—No voleu pendre res?

—Tinc feina i al matí no acostumo.

—Com volgueu.

—Vostè dirà.

—Volia pendre una tontería i seure una estona llegint el diari. Ja he vist que era tancat però l'Andreu m'ha dit...

—Si vingui, vingui. Com que no vé ningú als matins no obrim. I quasi tant valdria no fer-ho fins al dissabte, però és allò, si es venen sis cafetons...

Mentres va dient això, obre la porta i me fica en una gran cambra, fosca com gola de llop i fresca com una cova. A les palpentes obre la finestra i entra llum violentment.

—Uix! quin sol, esperi's que tanqui les persianes.

El cafè ha quedat en una agradable mitja llum.

—Què pendrà?

—Tal cosa.

—No sé si en tenim... Vol anís?

—Sí, dona, sí que'n tenen, és aquella ampolla d'allí dalt.

—Aquesta?

—No, l'altra.

—Aquesta?

—No, allí.

—Miri, vostè mateix. En Domingo és fòra i el noi és a caçar. Vostè mateix. Quina copa haig de dar-li? Aquesta? Molt bé, vostè mateix, jo torno a dintre, ja m'avisarà. Vostè és el foraster de cà'l Landra, eh? Si, ahir ja el vaig veure. Fins després.

Se'n va; jo tafanejo el local. Presideix un taulell ple de taces amb platerets de metall sobre. De copes i vasos amb aquelles culleres llargues, de mànec salomònic que s'usen per a servir el tè amb bolado. Detrás hi ha un armari ple d'ampolles; sobre l'armari un rellotge. Hi han dos miralls i unes litografies velles amb assumptes de l'història d'Hernán Cortés. Del sostre pengen dos grans llums de petroli que no serveixen de res, ja que fins aquí ha arribat la electricitat; en un recó hi ha un billar amb sis troneres i trenta estrips, davant del billar dintre un marc de xicaranda hi han les regles del *Noble juego del villar*.

Les taules són de màrmol i de fusta, les cadires de boga però molt còmodes, se veu que hi han segut molt. El sostre envigat, el trespol de rajola vermella. En un recó

hi ha unes plantes d'aquestes que fan fulles com paperines i d'aquelles altres que les fan peludes i de tots colors.

En la mitja claror, amb la fresqueta i la solitud, s'hi està molt bé an aquí. Amb tot, no podem resistir la tentació d'obrir altra volta la finestra.

I que hermós!

Sota mateix, tot de garrofers i de figueres que arrenen en una suau pendent fins arribar a uns horts plantats en terra robada a la riera, l'aigua de la qual contenen ara uns grans canyars que dia i nit van cantant son clàssic:

—El rei Midas te orelles d'ase, el rei Midas te orelles d'ase.

I després les vinyes pujant suaument cap a trobar els bosquets de pins que coronen les muntanyetes blaves d'aquella terra. Per sobre, un cel molt blau i uns núvols blancs que neden per allí.

Realment, no sé com és qui hi ha que s'enfili costa amunt per a fruit de bones vistes. Millors són les de l'humil cafè. He tornat a tancar.

Mitja llum; realment s'està molt bé, però no tens ganes de llegir el diari. Hom roman endormiscat i pensa inquiet en la solejada que l'espera al sortir; caminant per aquella plaça, per aquella carretera, per aquell pont incabable, plens de pols i calor.

Mar i terra

Es aquesta una anècdota retrospectiva, més prou pintoresca i, sobre tot, exemplar per a oblidar-la.

Quan el ministre de Marina després de les maniobres dels submarins, visità Tarragona, va anar deixant darrera seu una estela d'elogis per a la nostre vella ciutat. Tot fou meravellós per al senyor ministre, els vells carrers, les muralles romanes, la catedral, l'encant de la costa. L'ànima del ministre s'emportava una visió tarragonina com un pelegrí la d'una terra santa.

Ja de tornada, el tren del ministre se deturà a Reus, on les autoritats sortiren a complimentar-lo. Discursos. Aplaudiments. Algunes flors. La màquina xiula, el tren arrenca, se sent un crit de ¡visca el ministre de marina! i aquest, gorra en mà, plè d'agraïment i d'entusiasme, cridà, equivocant-se:

—Señores, ¡viva Tarragona!

Súbitament cessaren els visques. Tarragona i Reus ja és sabut que són les ciutats rivals, tant o més que Madrid i Barcelona, Oviedo i Jijón, Sant Sebastià i Santander. El senyor ministre anava plè del sol, de la mar, de la costa de Tarragona, i no s'havia adonat de que marxava terra endins i de que's trobava a Reus, on si a Tarragona tinguessin submarins, ells voldrien cassar-submarins desseguida.

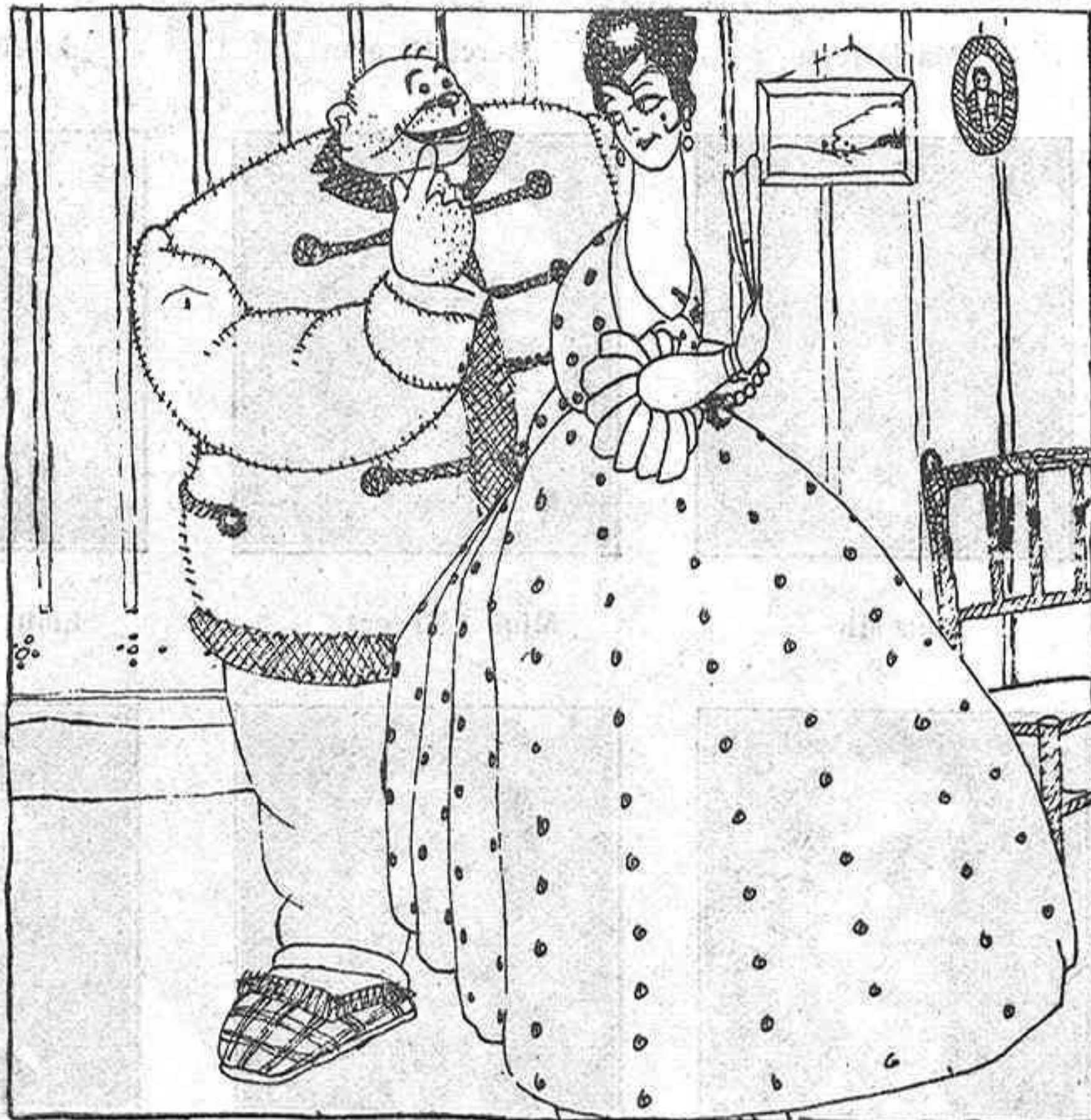
La mà que afluixa

¿Perquè no recollir una altra anècdota, ben actual, encara que també sigui retrospectiva?

Quan sortí cap a Madrid En Matos, anà a donar-li

—Voldria que'm diguessis: què hi fem a fòra?
—Què hi fem?... Estalviar!

—Res!... ni gas, ni carbó! .. Des de demà, mongetes cuites a càl cansalader.

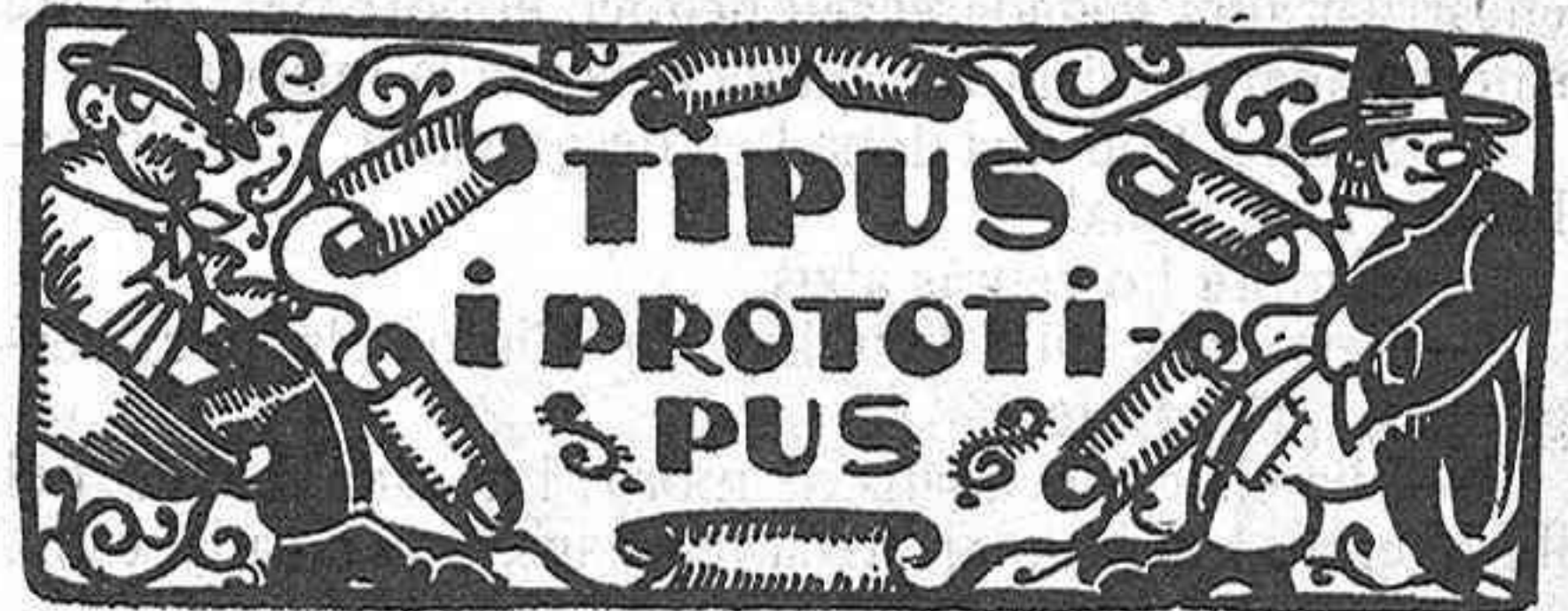
Aquest número
ha sigut revisat per la censura
militar

comiat tot el món oficial i alguns amics. Anava pels rotllos En Matos, dedicant cordials despedides, sense fixar-se que, allunyat de tot-hom, ben solitari, hi havia un senyor que abans havia tingut amb ell intimitats extraordinaries.

Però En Matos al pujar al vagó se'n adonà i obrint-se pas pel mig d'autoritats i d'amics, se dirigí al senyor solitari, li posà la mà en l'espatlla i donant-li uns copets efussius, digué en veu molt alta:

—Adéu, Martorell, adéu.

Aquest número ha passat per la censura militar

I

—No ho sabs? la Remigia, ja s'ha casat.

—Ah. Sí. Ja ho deia jo: aquesta xicota, malgrat la seva criatura i tot, trobarà un bon partit.

—I tal. Es un bon partit. Ella una bona pubilla, ell un bon hereu. S'ho mereixia per això. Es molt neta, molt maca, molt treballadora. En les seves mans, el negoci creixerà desseguida. I té molt bon ull pels negocis. I molt bones mans.

—Ademés no li falta patxoca ni palique.

—An ella rai totes li ponen. Semblava que havia de tenir un obstacle amb el fill... i té! ja la tenim ben casada..

II

—Vaig quedar de pedra.

—Oh, ja ho crec, és a dir que'l marit de la Remigia ha resultat un perdulari? Que fins li pega i tot! Mare de Déu! Qui ho havia de dir. I ella, què?

—Ella com sempre, treballant i no més que treballant amb l'honestetat i llestesa de sempre... I això que el seu palmito el voldrien més de quatre perdudes qui enganyen al seu marit Bonifaci...

III

—I, doncs, Remigia com van les coses?

La Remigia abans de contestar, mira a la curiosa, amb una serena mirada plena de precaucions. I després la Remigia, alta i ben plantada i garbosa com és encara, s'arremanga de braços i girant-se d'esquena per a treballar, diu solament:

—Feina hi hagi!

—Sí—afegeix la veina—però tanmateix el teu marit en va fer massa, deixant-ho tot a la noia i no recordant-se de que tú t'havies escarraçat més que ell pel negoci... Bé és veritat que ara, amb lo que t'ha dat la noia...

La Remigia, impacient, li gira l'esquena, tot dient-li, com per a acabar la conversa:

—Les coses s'han de pendre com venen...
 I amb aquell noble dalit de sempre, reprèn freturosa la tasca.
 La veïna, surt al carrer i al primer que topa li parla de la Remigia:
 —Val tot l'or que pesa.

IV

Han passat els anys, Fa mesos que a la Remigia no se la veu pel barri. Dugues vehines parlen d'ella.
 —Sí: noia, sí. A l'Hospital. Ha mort a l'Hospital.
 —I ara! Em deixes parada. Ella a l'Hospital!
 —Sí filla. Després que, amb la seva empena, havia encarrilat altra vegada el seu negoci, el porc del seu fill s'ho va anar patejant tot. La va deixar a la misèria.
 —Si que! Fou una dona ben desgraciada. Tan treballadora i tan bona!
 —Sempre ho veuràs aixís.
 —I els seus fills, la noia i En Cinto, els poca-vergonyes, què han fet?
 —Ella els cridà abans de morir. I a cada banda del llit hi eren. I ella els hi tenia les mans, una a cada cap...

**

Hem nomenat an aquesta bona dona Remigia, per a que ningú cregués que al·ludiem an aquella senyora Rosa del carrer de Lancaster, o la Pona del Born, o la bacallanera del Carme o a la mare del Cisco del carrer de Ponent o a tantes i tantes altres ànimes nobles i ignorades i fortes i doloroses que viuen sa tragedia silenciosa en aquesta nobfe i dolça ciutat de Barcelona.

Des de que aquell cadiraire s'ha traslladat o s'ha retirat per ric, hem de confessar que la Plaça del Pi ha perdut un cent per cent! Quan entres per la del Beat Oriol la vista se te'n anava an aquells rengles de cadires i cadiretes en formació tant correcte com si fossin soldats fent la parada. N'hi havien de blanques, de vermelles, de blau cel i de verdes, algunes tenien ratlletes daurades. N'hi havien de penjades sota la vela i altres penjades dintre, i en mig d'aquest cadiram, els amples sillons de vimet i els balancins de tela amb un ratllat figurant la bandera catalana o la espanyola.

Plegaren; en son lloc s'hi ha instal·lat un daguer que, més que eines de fer mal, ven aparells Gillette, brotxes, raspalls per a les dents pels cabells i per a la roba, pintes de tota mena, etc., etc.

També hi falta aquell que, en un piset, deia el que valien

Companyia còmico - dramàtica del TEATRE CATALA "ROMEA"

Elvira Fremont

Dolors Plá

Ramona Mestre

Agna Pahissa

Teresa Arquer

Teresina Pujol

Carme Rodríguez

Rosalia Rovira

Maria Jofre

Mercè Nicolau

Josefina Fornés

Lluís Mir

Miquel Sirvent

Emili Ginestet

Jospe Ferrer Vilches

Evarist Pallach

Jospe M. Camprodon

Pau Sabatès

Joan Quintana

Ignasi Iglesias

DIRECTOR ARTÍSTIC

Maria Pujó

Enric Giménez

Joaquim Vinyes

Antoni Bruguera

Jospe Puell

Jospe Alonso

Antoni Pellicer

Bartomeu Pujol

Jospe Gibert

Lluís Munt-Rosés

Lluís Baró

—L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

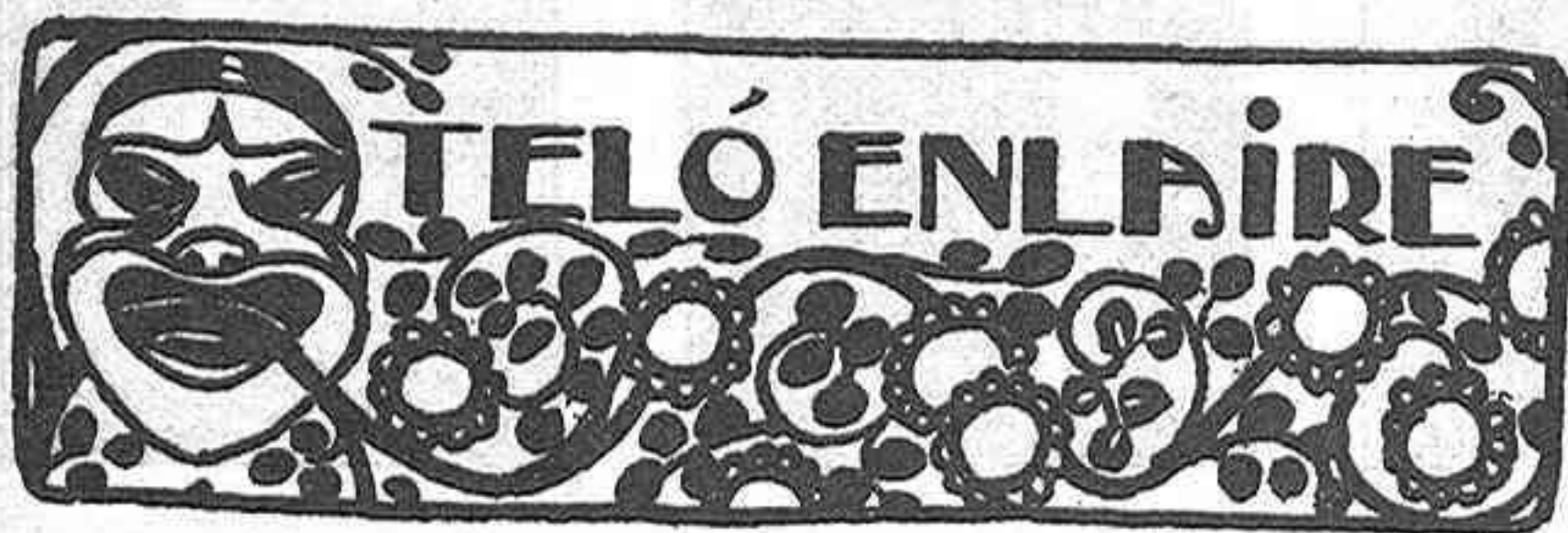
els joiells que portaven a ensenyar-li; però la botiga del costat aquella de les butlles de difunts encara hi és, hi falten les noies, però, qui sab? Pot-ser ja en vindran d'altres.

El Palau que fa cantonada a la Riera del Pi tampoc s'ha mogut de lloc, ni ell ni aquella botigueta de vendre estampes; llàstima que venguin tantes postals; en canvi n'hi ha una altre de vendre porta-monedes i cenyidors que hi és relativament de nou i no acaba de agradar-m'hi.

No han fogit per ara la casa del gremi, ni la fonda del *Jardín*; i el doctor Pizá segueix allí, ferm que ferm, sempre disposat a gorir a qui pateixi mals o malures d'amor. Sandal Pizá! Pot-ser és el lletrero que hom ha llegit més vegades a la vida en recons, en cantonades i en propia quan deixaven repartir prospectes per la Rambla.

L'esglesia, naturalment, també hi és; i la patxoca que hi fa, amb aquell gran rossetó que sembla fet de randes.

Lo que no hi ha és el pi; cada vegada que'l planten un veí li fa la corretgeta. Deu ésser el mal esperit del barri.

NOVEDADES

Ja tenim inaugurada una de les companyies de teatre català; la del «Novetats». El públic respongué admirablement omplint l'espaiosa sala amb la devoció i l'entusiasme de sempre que se'l crida per a fer obra de reconstrucció del nostre art escènic.

Mireia, escenificació del poema d'En Mistral feta per l'Ambrosi Carrión, interessà, s'ha de dir la veritat, més pel seu caràcter de producció consagrada que pels mèrits que pogué tenir l'arranjament. Això darrer podia preocupar als doscents que coneixien a fons el poema provençal, els altres, els que només n'havien sentit parlar esperaven, sense prejudicis de cap mena, trobar-se davant d'una producció d'interès dramàtic filla d'un gran poeta, adornada amb l'enguiny d'un arranjador. Ha estat encertat aquest amb la seva tasca?... El públic en representacions succesives ho dirà amb la seva elocuencia infal·lible tan plena de justícia com de sinceritat.

Nosaltres sols podem afirmar que l'intent és, en tots els casos, elogiable; que la major part de escenes i situacions del drama tenen amb les del poema una gran relació; que'l segon i quart actes estan molt ben construïts i tenen, ademés de un fortíssim interès, una amplitud de tragedia que denoten an En Carrión un temperament d'autor dramàtic de primera força, com ha tingut ja ocasió de demostrar-nos en obres originals.

Sols hi manca, al nostre entendre, una mica més de sobrietat i, sobre tot, més naturalitat en el llenguatge; per això creiem, com tants altres, que ha estat una equivocació grossa escriure el diàleg respectant la rima del poema. Si hagués usat el vers blanc que tant bé domina, ben segur el resultat hauria estat altre molt més falaguer.

No obstant això, que creiem un deure remarcar, pot dir-se que *Mireia* és una manifestació d'art importantíssima que val la pena de veure's i aplaudir-se. Ademés esta esplèndidament presentada; el veterà Vilomara i l'Alarma s'hi han lluit de debò, ajudant notablement al perfum del lloc i a la senzillesa de l'acció descrits pel poeta provençal en la seva immortal obra poemàtica.

Els artistes, tots treballant amb fè i amb voluntat encoratjadores, molt ben dirigits per l'eminent Enric Borràs. Del element jove's distingiren molt especialment els encarregats dels protagonistes: la senyoreta Vila i el senyor Daví.

Ahir, dijous, degué anar la primera de *Ruji (Rosa)*, impressió gitana en un acte, original d'En Juli Vallmitjana. La setmana entrant ne parlarem.

ROMEA

Definitivament, demà a la nit inaugura la seva temporada de teatre català baix la direcció d'En Ignasi Iglesias, estrenant-se una comedia en tres actes d'En Pin i Soler: *La baronesa*. Val a dir que hi ha una gran espectació per a conèixer l'obra i l'interpretació que hi donaran els actors catalans del carrer de l'Hospital.

ELDORADO

La curta serie de dances donades per la *Tórtola Valencia* fou un èxit com era d'esperar. La genial dançatriu entusiasma als parroquians d'aqueix temple, on també fou molt aplaudida la notable *troupe* japonesa *Fuji-Family*.

NUEVO

El *fenòmeno* vodevillesc Santpere ha debutat amb una obra nova *El preu d'una verge*, molt enginyosa i bastant verda de diàleg. Per ara, compta les funcions per plens, i ja està preparant una altra estrena: *L'home lloca*.

ESPAÑOL

A primers d'octubre inaugurarà ses tasques la formidable companyia de vodevill que dirigeix En Josep Robert, qui té en cartera un grapat de estrenes sensacionals. Aixís que's publiquin les llistes donarem els noms dels interpretadors i demés detalls referents a aqueixa campanya que's prepara en el veritable teatre de vodevill.

GOYA

Amb molt bon aculliment per part del públic ha debutat en aqueix *coquetó* teatre de la Ronda, una notable companyia de comedia castellana dirigida per don Marius Albar, que és un primer actor de còs enter que's caracteritza molt bé, que declama com un home i que dirigeix amb gust i discreció. Dimarts estrenà una graciosa comedia, *El hijo de nadie*, que li valgué un èxit. Els demés artistes, l'ajuden amb gran voluntat.

BOSQUE

Ha reobert les portes amb una companyia de sarçuela i opereta, davant la qual hi figuren tres noms prestigiosos: F. de la Vega, Lluís Calvo i Jaume Serra. Prometen algunes estrenes. La inauguració tingué lloc, amb un plè a vessar, el dissabte passat. Veritat és que l'companyia i el teatre s'ho valen i que'ls preus són molt econòmics.

L. L. L.

A la galeria de casa el senyor Romeu hi ha una gabia amb un mussol.

Un senyor que està de visita pregunta al nen del propietari.

—Veiam, *Arturito*, si sabs dir-me a quina familia perteneix aquest animal?...

—A la nostra.

ELS DEPORTS

La nota sobressortint d'aquestes festes han sigut indubtablement, els partits del *Racing* de Madrid contra el *F. C. Barcelona*.

El nostre públic, sempre bon jan, cregué que el *Barcelona* amb aquest equip que tant s'ha vingut rebregant, se menjaria crusos als madrilenys.

I no fou així malhauradament.

Els racinguistes són un equip pistonut, allò que s'en diu *unos tios* i si bé no marcaren molts *goals* en canvi no s'en deixaren ficar cap a dintre, lo qual vé a resultar gairebé lo mateix.

Vegin els resultats: 1 a 0 el primer dia i 2 a 1 el segon sempre a favor del *Racing*.

Els nostres, desgraciats com unes meuques. Jogaren molt, jogaren fins a reventar-se amorrant als seus contraris al davant de la porta, però d'allí no passaven. En Pasqual (que no és precisament el de la *Marina*) estigué fet un porteraç, millor que En Brú, nostre, que estava fet un badoc.

Però lo que més ens agradà fou el defensa esquerra, En Pelous. Allò és un defensa; sòrt que aquí tenim an En Costa que se'l pot mirar cara a cara, o sinó gairebé seria qüestió de demanar-li que's quedés.

Això i En Montero, el mig centre, són lo milloret que hem vist dels *madriles*, per casa nostra.

En canvi els barcelonins estigueren, ja ho hem dit, desgraciats. En Costa fent meravelles, En Reguera, fent inclòs de devanter o de mig (que son uns llocs que ens sembla li anirien més bé que de defensa), En Sancho treballant com un negre i esguerrant moltes jogades, En Blanco més valent que mai i els davanters excepte els extrems, fets uns pleumes; En Gumbau crispat de punys i no tocant pilota, En Bau jogant d'esquena a la porta i En Llobet, pobre xicot! amb un nyanyo a la cara que se'l podia estalviar.

Total un parell de tardes d'engunia pels pobres barcelonistes: jugadors i públic.

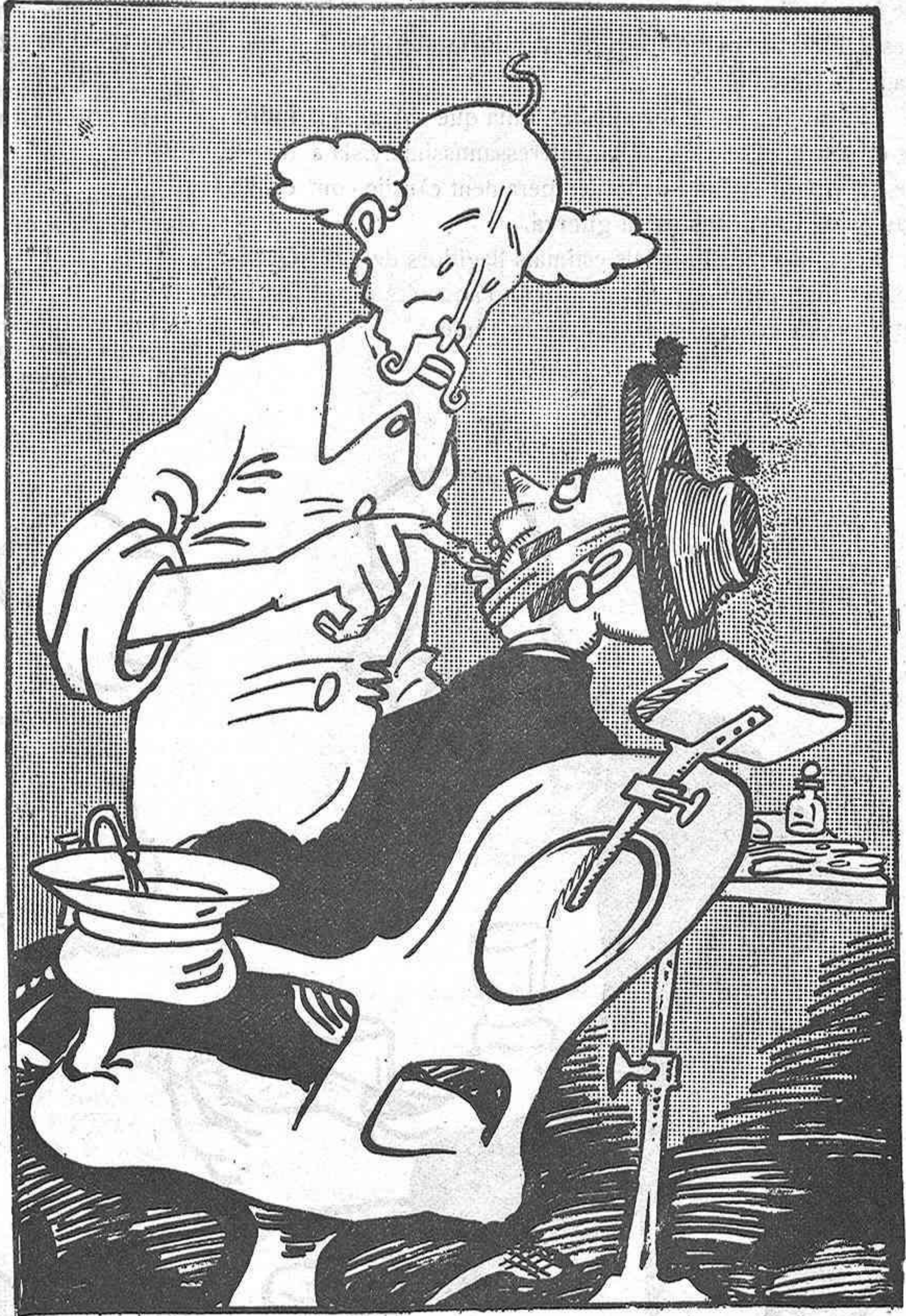
Recomanem al senyor Gamper que un altre cop tingui més traça a combinar un equip per a no exposar al seu Club an aquests fracassos. Es un consell d'amic.

Ens en hem anat de la ploma i és clar no podem allargar més aquesta crònica o llauna o lo que vostès vulguin.

Concretem doncs breument els demés fets remarcables de les passades festes.

L'*Espanya* i l'*Español* se barallaven a Sans gairebé de debó i els rojos que mai volen perdre se retiraren enfadats, *meno!* Al varader de la Barceloneta cada cop hi và més gent a veure el *water-Polo*. Els xicots que juguen a la pilota dins l'aigua ho fant molt bé. En Barba sobretot, entra tots els *goals* que vol i En Beovide para unes pilotes amb el puny que sembla que boxegi com abans.

Lo que trobem és que tots plegats baladrejen massa. Cada dos per tres s'arma allí un guirigai en dos o tres idiomes, que ni Déu l'entén.

—Quina és la peça que li fa mal?
—Totes.

Un cop ben remullats, se posen de panxa al sol i ala'a torrar-se.

Les dones són les que hi disfruten més en això de la natió. Elles sabrán perquè.

HIP

ESQUELLOTS

Com veuràn nostres llegidors, en el present número de **L'ESQUELLA DE LA TORRATXA** es comença, amb el títol de **Dèu jorns al front italià**, la publicació de una serie

de impressions de la guerra, viscudes en les mateixes planes del Isonzo, pel nostre amic, l'eminent escriptor En Santiago Rusiñol.

No cal dir que la formidable lluita que en aquell indret se desenrotlla, ha de resultar interessantíssima vista a través de un esperit poètic i de un temperament càustic com els de l'autor de **Espurnes de la guerra**.

Per això creiem que els estimats llegidors de **L'ESQUELLA** veuràn amb gust la publicació d'aqueixes primícies literaries que comencen en el present número.

Diuen que s'han donat bastant casos de tifus al Prat del Llobregat i en alguns altres pobles dels voltants de Barcelona. Ve't-aquí una nota de societat que hauria fet goig en les planes dels nostres rotatius:

«El señor Tifus se halla veraneando en Hospitalet de Llobregat.»

Ni ell ni el mal temps, diràn els pagesos. Però que no s'espantin, que el senyor Tifus al acabar l'estiueig farà com els altres senyors; tornarà a encauar-se a Barcelona.

Les antiquíssimes torres que existeixen a la Plaça nova, a l'entrada del carrer del Bisbe sembla que perillen per culpa d'unes filtracions d'aigua.

—Noi, quina «gascosa» més dolenta!..
—Com ho vol fer, si és de gas pobre!

De no arreglar-se aviat el desperfecte vindrà dia que haurem de dir parodiant al poeta:

«Las torres que desprecio al aire fueron
a la fuerza del agua se rindieron.»

I el senyor Bisbe no ho hauria de permetre; ni l'Ajuntament tampoc.

El diumenge i el dilluns uns quants *Indios* van treure an En Belmonte a coll-i-bé. Diuen que ho va fer tan bé! I mentre el portaven en triomf, com si fós l'hèroï o el super-home que hagués resolt el problema de las subsistencies o hagués trobat el medi d'acabar d'una vegada amb el microbi germànoïl, és barallaven entre ells per a abraçar-lo i petonejar-lo.

I... no dirien fins aon li feien petons els Comilles i els Rockefeller de la Barceloneta?

A les *zapatillas!*

Molt espanyol, molt nacional i molt... propi d'un país governat per Sánchez de totes categories, però Sánchez al fi...

Els atracadors i els «corridos» professionals han nomenat una comissió per a gestionar que's retrassin les arribades dels vaixells que porten carbó.

Això de que Barcelona estigui cada nit a les fosques els va de primera: els uns per raó del *negoci* i els altres perquè, ara, no tenen necessitat d'anar al darrera el Palau de Justícia ni pels vols de l'Hospital Clínic. Trobem molt justes i lògiques tan raonades aspiracions.

I quan vagin en manifestació al Govern civil hi aniràn cantant la següent cançó, que ha tornat a devenir de la més palpitant actualitat:

*Pepita por cuempasión
no mires a nadie más
ai vatúa el món
que s'apaga el gas.*

L'Emili Puigdoménech, el gran, l'immens, l'insubstituïble, ha sigut nomenat sub-quefe del ceremonial del nostre jamai prou lloat i glorificat Ajuntament. I ara, quan En Ribé sigui fòra, tindrem a l'estatuable *Verdisson* acreditant la seva *su-ficiencia ceremonial...*

Nosaltres aplaudim el nomenament que no pot pas ésser més acertat. Un ex-pasticer mereix això i molt més: mereix fins ésser alcalde de R. O. En aquella casa tot són *pastels* i *pasteletjos*.

En Puig i Alfonso és un gran ironista!

A tots dos els farem un monument com el d'En Pitarra que sembla una mona de Pasqua i perdonin les mones la comparança.

Amb motiu de la festa de la Mercè, la Casa de la Ciutat ha estrenat una bandera nova.

El dia que els nostres regidors vagin, en corporació, a Moncada, a rebre les aigües, se la podran endur per a que presideixi la gran arrojada que deurà fer-se-hi.

I al tornar, amb la banda i l'ensenya a coll, els veïns de les nostres barriades extremes diràn:

—Mireu!... Ara passen els xatos de la bandera nova!...

De *re* subsistencies.

Els fornars, encara, són gent prudenta.

Fa dies que voldrien tornar a apujar el pa però no gosen.

Se reuneixen, acorden, menacen amb l'alça per a tal dia, però arriba el dia i l'alça no té lloc i... sempre s'espera una solució satisfactoria.

Els flequers són bona gent; són bons com el pa tou.

Ho poguessim dir aixís de tots els que venen comestibles.

—Diu que són mil·lionaris.
—Ja ho veus; i si molt convé fa vult dies que
eren carboners.

Què m'en diuen del nou sport a que's dediquen alguns lladres?

Mirin que's necessita audacia i temeritat, anar a robar les puntes dels para-llamps.

D'aquests sí que se'n poden dir lladres de altura.

Els titulats lladres de levita, com l'Arsesi Lupin, i, sobre tot, els lladres de certs municipis sentiràn una enveja!...

NOTES DE CASA:

De l'«Orfeó Gracienc» rebérem una tarja de convit per al Recital de Cançons a càrreg de la notable cantatriu senyoreta Fornells, que tingué lloc el dia 24 a la tarde.

La festa fou un èxit.

S'estima la finesa.

Abans portavem als estrangers al Tibidabo per a que presenciessin, de nit, el sorprenent espectacle de Barcelona il·luminada.

Ara, d'ençà dels estalvis en el gas públic, la nostra ciutat, vista des de les veïnes muntanyes, deu semblar una gola de llop.

I els estrangers deuen dir:

—Redeu, si que és negra la vostra neutralitat!

Antoni López, editor — Rambla del Mitg, núm. 20
Imprempta LA CAMPANA y L'ESQUELLA, Olm, 8
BARCELONA

ARTRITISMO · REUMA · GOTA PIPERAZINA D.^R. GRAU

El mejor disolvente de los uratos
Asepsia de las vías urinarias
Cálculos nefríticos
Reuma articular
Nefritis
Tifus
Gota

UROMETINA

LAMBIOTTE HERMANOS
Sintomas: Urolitropina - Hexametileno tetramina - Formina

PÍDASE
folleto expli-
cativo. Muestras
a los señores médicos
Agto. gen.: S. NAVARRO
Rambla del Centro, 8 y 10-Barcelona

PÍDASE EN TODAS PARTES

LICOR BREA MÚNERA

CONTRA

- CATARROS
- TOSAS-BRONQUITIS
- EXPECTORACIONES
- ASMA Y DEMAS AFECCIONES DEL
- APARATO RESPIRATORIO

LABORATORIO MÚNERA
CASA FUNDADA EN 1875
BARCELONA

EL CALZADO SORPRESA
ES LA MARCA MAS ACREDITADA
SALMERON 21

El millor remei per a curar el
ESTRENYIMENT CRONIC
I evitar les seves fatals conseqüències és el
LAXOL AMARGOS

Preclós regulador de les funcions gastro-Intestinals
Purgant vegetal suau-Laxant perfecte-Dapuratlu sens rival
27 anys de gran èxit. - Proveu-lo i vos en convencereu
De venda en les principals farmacies

CAÇADORS!

Les millors esparde-
nyes més ben cons-
truïdes, sòlides i còmodes, per a caça,
camp i tennis, són les que fabrica la casa

BORNAS Hospital, 24, ent.
BARCELONA

Vendes al engrós i a la menuda
EXPEDICIONS A PROVINCIAS

Bazar de la Unió

3, Carrer Unió, 3
BARCELONA

UTILS PER A ESCRITORI & TINTES SUPERIORS
& IMPRESIONS COMERCIALS DE TOTES MENES
LLIBRES RATLLATS & TARGETES POSTALS, etc.

GUILLERMO PATTBERG
Teléf. 634 Cortes, 649, ent.º-BARCELONA Direc. tel : PATTBERG

**IMPORTADOR DE MAQUINARIA DE TODA CLASE, HIERRO,
ETC., ETC. : FABRICANTE DE GUARNICIONES PARA CARDAS**

Agua oxigenada neutra "FORET"

ANTISEPSIA, HIGIENE, DESINFECCIÓ :: DENTRIFIC ÚNIC VERITAT

REBUTGEU LES IMITACIONS DE L'AMPOLLA I LES QUE NO TINGUIN EL PRECINTE DE GARANTÍA

NOVEDADES

PIO BAROJA

Juventud, Egotría

Un tomo 3'50 pesetas

PENSAMIENTOS

El Rey del volapié

Un tomo 2'50 pesetas

V. PLÁ MOMPÓ

Amor domado

Un tomo 3'50 pesetas

JOAQUÍN DICENTA

MUJERES

OBRA PÓSTUMA

Un tomo 3'50 pesetas

Gabriel D'Annunzio

Sus mejores prosas

Un tomo DOS pesetas

JOSÉ REQUENA AMORÓS

Versos de acero

Un tomo 2 pesetas

EUGENIO NOEL

**LA PROVIDENCIA
AL QUITE**

Un tomo 3'50 pesetas

JUAN LAMARCA

**Leyes y Derechos
al alcance del obrero**

Un tomo 2 pesetas

RABINDRANATH TAGORE

El cartero del Rey

POEMA DRAMÁTICO

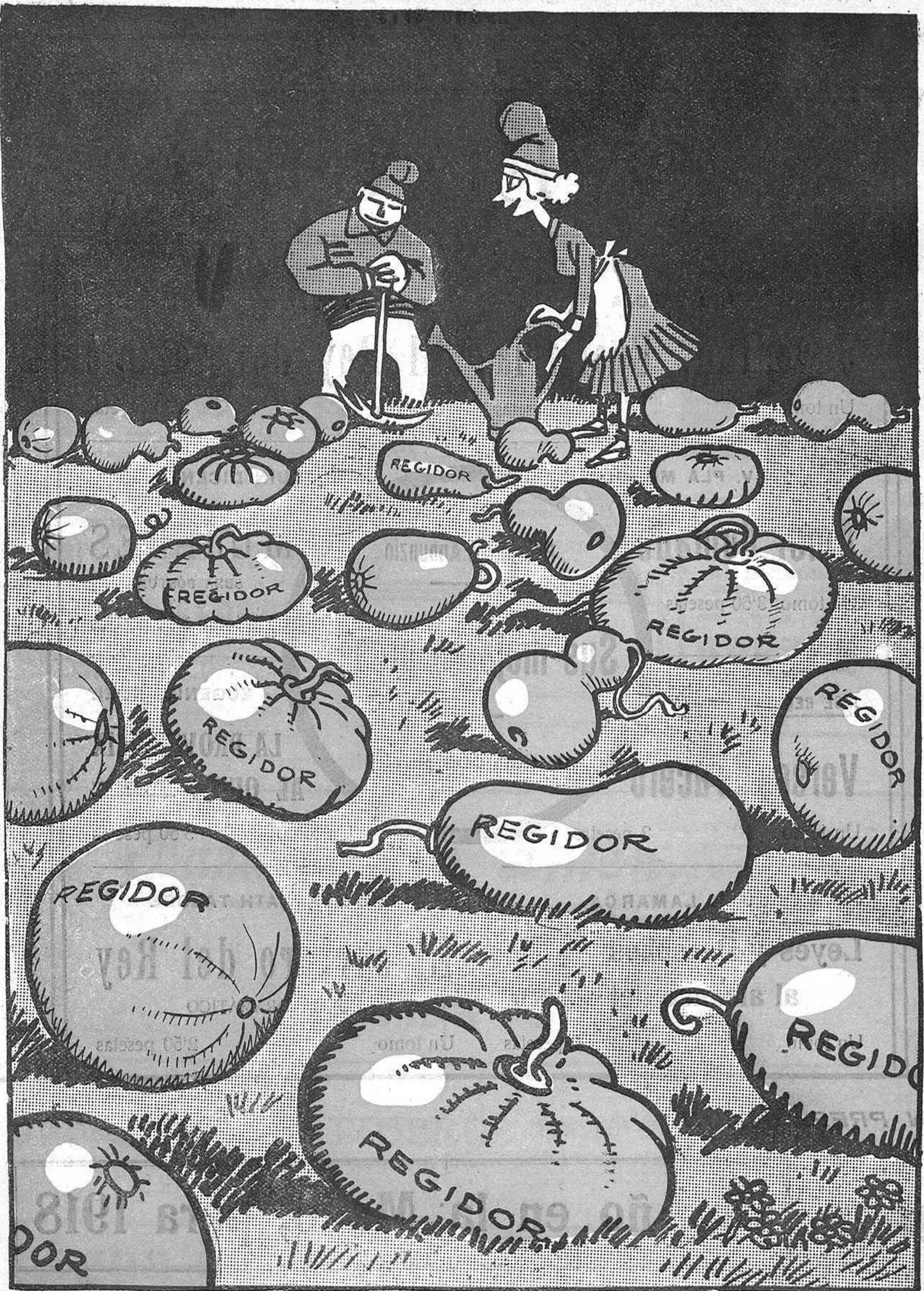
Un tomo 2'50 pesetas

EN PREPARACIÓN

El Año en la Mano, para 1918

NOTA.—Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliurances del Gir Postal o bé en segells de franqueig al llibreter Antoni López, Rambla del Mig, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravíos, si no's remet, además, un ral per a certificat. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

EN EL CAMP ELECTORAL

La pròxima collita